

UNIVERZITA KARLOVA, PEDAGOGICKÁ FAKULTA
KATEDRA HUDEBNÍ VÝCHOVY

s podporou

GRANTOVÉ AGENTURY UNIVERZITY KARLOVY,

ve spolupráci

s EAS - EUROPEAN ASSOCIATION FOR MUSIC IN SCHOOLS

s MŠMT ČR V PRAZE

se SOUKROMOU ZUŠ MUSIC ART v.o.s., FAKULTNÍ ŠKOLOU UK,

s PREŠOVSKOU UNIVERZITOU V PREŠOVE, FILOZOFICKOU FAKULTOU,

s SZEGEDI TUDOMÁNYEGYETEM JUHÁS GYULA PEDAGÓGUSKÉPZO KAR,

s UNIWERSYTET RZESZOWSKI, WYDZIAŁ PEDAGOGICZNO-ARTYSTYCZNY

TEORIE A PRAXE HUDEBNÍ VÝCHOVY IV

SBORNÍK PŘÍSPĚVKŮ Z KONFERENCE STUDENTŮ
DOKTORANDSKÝCH A MAGISTERSKÝCH STUDIÍ
A PEDAGOGŮ HUDEBNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ V ZEMÍCH V4
V ROCE 2015 V PRAZE

PRAHA 2016

Sborník reflektuje badatelskou činnost studentů a učitelů vysokých škol s pedagogickým zaměřením ve čtyřech visegrádských zemích a naplňuje též programové cíle Evropské asociace pro školní hudební vzdělávání – EAS. Hlavní myšlenkou sborníku je podnítit hudební pedagogy vysokých škol a studenty doktorských a magisterských studijních programů, aby se více zajímali o potřeby školního hudebního vzdělávání u dětí, a to v duchu celoživotního úsilí PaedDr. Jaroslava Herdena, bývalého profesora Univerzity Karlovy a bývalého předsedy Společnosti pro hudební výchovu v České republice.

Editoři:

Mgr. Zuzana Selčanová, Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy (ČR)

Mgr. Barbora Šobáňová, Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy (ČR)

PaedDr. Lenka Kaščíková, Pedagogická fakulta Prešovské univerzity v Prešově (SR)

MgA. Ena Stevanovic, Ph.D., Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy (ČR)

doc. PaedDr. Miloš Kodejška, CSc., Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy (ČR)

Recenzenti:

doc. PaedDr. Marie Slavíková, CSc., Pedagogická fakulta Západočeské univerzity v Plzni (ČR)

PaedDr. Jana Hudáková, PhD., Filozofická fakulta Prešovské univerzity v Prešově (SR)

Jazyková úprava:

Za jazykovou úpravu příspěvků a jejich obsah odpovídají autoři textů.

Poděkování:

Poděkování náleží Bc. Rudolfu Jiříkovi z MŠMT v Praze za technickou spolupráci v době konference, Bc. Josefu Vondráčkovi, DiS, MBA, Ing. Štěpánu Kmentovi za zpracování webové prezentace o konferenci, EAS (European Association for Music in Schools) a zástupcům partnerských vysokých škol ze Slovenska, Polska a Maďarska.

Sborník vychází s podporou Grantové agentury Univerzity Karlovy

- číslo projektu 250-026 – „*Reflexe probíhající pedagogické reformy v hudebním vzdělávání na 1. stupni ZŠ v ČR*“, řešitelka Mgr. Barbora Šobáňová, vedoucí doc. PaedDr. Miloš Kodejška, CSc.
- číslo projektu 934213 – „*Hudba jako výrazný prostředek kultivace řeči předškolních dětí*“, řešitelka Mgr. Milena Kmentová, vedoucí doc. PaedDr. Miloš Kodejška, CSc.

ISBN 978-80-7290-875-2

The Benefits of International Collaboration for the Practice of Music Education

FRANZ NIERMANN

Abstract: The practice of music education in all regions and countries around the world benefits from the international cooperation of the music educators in schools and in teacher training institutions. The exchange of practical experience as well as the collaboration in the field of research and science - in particular in the field of practitioner research - broadens and strengthens the dynamic and up-to-date development of music education. Prague here is of great historical significance, not only for the European Association for Music in Schools but even more for the worldwide society of music education that was initiated in the year 1934 in this city.

Keywords: music education, international collaboration, practitioner research.

Ladies and Gentleman, dear Colleagues, distinguished Guests!

I congratulate the organizers of this conference and all of you on this great initiative to organize such an International Scientific Conference on Theory and Practice of Music Education, and already the fourth time. This really is something special, what you realize here in the cooperation of the colleagues from the Visegrad countries, unique and remarkable. It is a great honor for me to speak to you on behalf of the European Association for Music in Schools and in representation of the current EAS President. I can assure you that colleagues and friends of the EAS are keeping track of this conference with interest and admiration, and that their thoughts are with you. In particular, I am pleased to meet again my dear colleague Milos Kodejska, who invited me to speak here. And that I get in contact again with Irena Medňanská, who was in charge as a board member for many, many years, in fact since the EAS exists at all, and has contributed decisively to the positive development of this association.

For me personally, this moment here in Prague is emotionally very touching. Ten years ago, in 2005, we've had the opportunity to organize here a particularly significant EAS Conference, already at that time under the leadership of Milos Kodejska. The topic of this conference was: „Everything Depends on a Good Start“. And indeed it was a very special beginning. Here, 2005 in Prague, I was, together with a very new board, elected president, and thus began one of the most important parts of my professional life. Furthermore, a forward-looking and pioneering initiative of the EAS, the large-scale and successful EU-project „meNet – Music Education Network“ was then, which hardly anyone knows, launched here in Prague.

In addition to the beautiful theme, „Everything Depends on a Good Start“, and beyond the many interesting contributions to it, there was another level in 2005 in Prague, which was of historical significance not only for the EAS: the cooperation with both European and worldwide organizations. Let me mention here especially the presence of the EMC, the European Music Council, and of the AEC, the association of the highest educational institutions in the field of music all over Europe.

But especially I have to highlight the attendance of the President as well as the General Secretary of ISME, the International Society for Music Education. Here in Prague, we have declared a „Memorandum of Understanding“ and thus constituted a close cooperation between EAS and ISME which was of great importance for further steps then for example in 2008, Bologna, 2010, Beijing, and so on. The fact that this cornerstone was laid here in Prague, is of such great historical importance, because 70 years before our 2005-conference the worldwide association of ISME was born right here, in 1935 in Prague. This was realized by building the “International Society for Music Education“ under the leadership of Leo Kestenberg, from which later, in 1953, ISME was formally founded. 1935 – that is now 80 years ago. I find this – just in this place of your conference, just at this moment of the year 2015 – very moving.

The practice as well as the theory of music education include various areas: the music lessons in public schools, learning to make music in special music or art schools, initiatives for music education or concert pedagogy in virtually all concert halls and opera houses, activities around the label “community music”, private offers for elementary music education, instrumental tuition and other forms to get in contact with music actively. In the best cases these diverse fields of practice become objects of scientific research. If research is dealing appropriately with practice and thereby contributes to forming and developing theory, it is of high value for what is happening in practice of music education. Especially the music teachers and through them the learners benefit from research in music education.

However, do not stand research and science here in front of a fundamental dilemma? A basic prerequisite for good research is that it's free from external influences and interests. Impartiality and independence are fundamental prerequisites of serious and respectable research. Science has to be carried out in a good distance to the object of investigation. The mixing of interest and research is again and again a sensitive issue.

In the fields of education and again especially of music education, this problem presents itself in a tightened manner. Education is originally characterized by ethical impulses, is determined by values and intentions. Research and science in the field of education have to deal particularly carefully and responsibly with this dilemma between serious research and the ethical impulse and interest of education. The doctoral students in this room will properly know about it. This is not easy. And it requires definitely the communication and academic disputation among and between researchers on the one hand and practitioners on the other. It needs the fruitful encountering in the scientific community. Exactly like you are doing it right here on this International Scientific Conference on „Theory and Practice of Music Education“.

The EAS gives space to these issues around the relationship of theory and practice. This takes place first and foremost at the annual EAS conferences, in the presentations and discussions. This is also an issue in the frame of particular projects like the mentioned “music education network, meNet” and its further development. And it finds space in focus groups as well as in particular books, edited as special EAS publications beyond the annual conference proceedings. Of particular importance in this sense are the initiatives of the EAS, to involve already the young colleagues, especially the students, in these issues. In the context of the annual conferences, the student forums and doctoral forums take

place on a regular basis. For some time, the EAS strives to put a particular research approach to the fore, which already carries inherently the dilemma between serious research and pedagogical intention in itself. This involves the question of whether and how far colleagues, active in the practice of music education, may at the same time act as researchers or can be directly involved in research processes. It's about research approaches around terms such as action research, participatory action research, practical action research, educational design research, design based research, development orientated research in education, practitioner research, and so on.

It is essentially about the question of how the reflection of the practice can be linked with scientific research methods by the practitioners themselves, so that it leads to reputable research and that on the other hand the process and the outcomes of the research actually avail practice. In a special way, the EAS Conference two years ago has dealt with these issues. The topic of both the conference and the proceedings is "The Reflective Music Teacher".

If you let pass in review the various themes of the EAS Conferences, it is noticeable that general educational topics take precedence. Here some examples: „Developing the Personality ...“, „Moving from Teaching to Learning“, „Lifelong Development“, „Everything depends on a good start“, „The Reflective Music Teacher“, „Every Learner Counts“ etc. In contrast, there are rather few music or art-related topics, such as „Aesthetic Education nowadays“, „Craftsmanship & Artistry“ or „Open Ears - Open Minds. Listening and Understanding Music“. And it strikes me that at the conferences scientific presentations rather come from the field of general education and the music is mostly content of practical workshops. Well, music education as a science thrives on its reference sciences, and it may be obvious that research in the field of educational science is particularly close. But couldn't we not also, and even more than we did so far, benefit from the sciences around music, so of music history, music analysis, music sociology, music psychology, ethnomusicology, etc.? I would be interested, how you think about this. Anyway, I am pleased to be here today as your guest on your International Scientific Conference. I wish you, and all of us, a fruitful and successful conference.

Thank you for your attention!

Univ.Prof. Mag.art. Dr.phil. Franz Niermann (Austria)
Universität für Musik und darstellende Kunst Wien,
Institut für Musikpädagogik
niermann@mdw.ac.at

Přínosy mezinárodní spolupráce pro hudebně-vzdělávací praxi

FRANZ NIERMANN

Anotace: Mezinárodní spolupráce hudebních pedagogů ve školách a vzdělávacích institucích učitelů přináší prospěch pro hudebně-vzdělávací praxi ve všech zemích a regionech po celém světě. Vzájemná výměna praktických zkušeností, jakož i spolupráce v oblasti vědy a výzkumu, a to zejména v oblasti praktického výzkumu, rozšiřuje a posiluje dynamiku a současný rozvoj hudební výchovy. Praha v tomto smyslu má obrovský historický význam, a to nejen pro Evropskou asociaci pro hudební výchovu (EAS), ale ještě více pro celosvětovou společnost pro hudební výchovu, která byla založena v roce 1934 v tomto městě.

Klíčová slova: hudební výchova, mezinárodní spolupráce, praktický výzkum.

Dámy a pánové, vážení kolegové, vážení hosté!

Blahopřeji pořadatelům a všem účastníkům této mezinárodní konference pod názvem „Teorie a praxe hudební výchovy“ k v pořadí již čtvrtému ročníku. Ve spolupráci se svými kolegy z visegrádských zemí jste uskutečnili opravdu něco mimořádného, jedinečného a pozoruhodného. Je pro mě velkou ctí tady hovořit jménem Evropské asociace pro hudební výchovu (EAS) i jménem jejího současného prezidenta. Mohu vás ujistit, že kolegové a přátelé EAS sledují vaši konferenci s velkým zájmem a obdivem a že jsou nyní myšlenkami tady v Praze s vámi. Jsem také rád, že mám příležitost se opět setkat se svým kolegou Milošem Kodejškou, který mě na konferenci pozval a že jsem opět navázal kontakt s paní Irenou Medňanskou, která byla řadu let členkou předsednictva EAS, vlastně od doby, kdy EAS existuje, a která rozhodujícím způsobem přispěla k pozitivnímu vývoji této asociace.

Pro mě osobně je tento okamžik tady v Praze i emocionálně velmi silný. V roce 2005, jsme měli možnost zde uspořádat mimořádně významnou konferenci EAS, vedenou už v té době Milošem Kodejškou. Téma zmíněné konference znělo: „*Na dobrém počátku všechno záleží.*“. A opravdu to byl velmi významný počátek. Tady, v roce 2005, mě nové předsednictvo EAS zvolilo za prezidenta této asociace. Tak začalo jedno z nejdůležitějších období mého profesního života a navíc velmi inovativní iniciativa EAS. Rozsáhlý a úspěšný projekt Evropské unie „*MeNet- Music Education Network*“ byl zahájen tady v Praze. Kromě krásného tématu „*Na dobrém počátku všechno záleží*“ a kromě řady zajímavých konferenčních příspěvků v roce 2005 došlo v Praze k historicky významné události. K něčemu, co mělo historický význam nejen pro EAS: došlo ke spolupráci s oběma evropskými a světovými organizacemi. Dovolte mi zmínit především přítomnost EMC, Evropské hudební rady, a AEC, Sdružení nejvyšších vzdělávacích institucí v oblasti hudby z celé Evropy.

Především však musím vyzdvihnout účast prezidenta a také hlavního tajemníka ISME, mezinárodní společnosti pro hudební výchovu. Tady v Praze jsme deklarovali „*Memorandum o porozumění*“ a zahájili úzkou spolupráci mezi EAS a ISME, která měla velký význam pro další významné kroky, například v roce 2008 (Bologna), v roce 2010 (Peking) a jiné. Skutečnost, že tato spolupráce byla zahájena tady v Praze má i velký historický význam, protože 71 let před naší konferencí v roce 2005 se právě tady v roce 1934 zrodila světová asociace ISME. Všechno začalo založením „*Mezinárodní společnosti pro hudební výchovu*“ pod vedením Lea Kestenberga, ze které později v roce 1953 vznikla ISME. Prožívám - právě

v tomto místě na vaší konferenci a právě v této chvíli v roce 2015 - velmi dojemné chvíle.

Do praxe a teorie hudební výchovy patří různé oblasti. Výuka hudby ve školách, výuka hudby na speciálních hudebních nebo uměleckých školách, hudebně-vzdělávací iniciativy či koncertní vzdělání v podstatě ve všech koncertních sálech a operních scénách, aktivity týkající se hudby ve společenství, soukromá výuka pro základní hudební vzdělávání, instrumentální výuka a další formy vzdělávání, které umožňují aktivní kontakt s hudbou. V nejlepším případě se tyto nejrůznější oblasti praxe stávají předmětem vědeckého výzkumu. Když se výzkum řádně zabývá praxí a přispívá k utváření a rozvíjení teorie, má vysokou hodnotu a význam pro dění v hudebně-výchovné praxi. Z výzkumu v oblasti hudby mají prospěch především učitelé hudby a jejich prostřednictvím také studenti. Nicméně, nesmíme postavit výzkum a vědu před zásadní dilema. Základním předpokladem pro kvalitní výzkum je skutečnost, že výzkum nezávisí na vnějších vlivech a zájmech. Nestrannost a nezávislost jsou základními předpoklady vážného a kvalitního výzkumu. Ten se musí provádět v dobré vzdálenosti od předmětu zájmů. Zaměřovat zájem s výzkumem je vždy velmi citlivé téma.

V oblasti vzdělávání, zejména v hudební výchově, je zmíněný problém obzvláště viditelný. Vzdělávání je původně charakterizováno etickými impulsy a určeno hodnotami a záměry. Výzkum a věda v oblasti vzdělávání se musí obzvláště pečlivě a odpovědně zabývat dilematem mezi seriózním výzkumem, etickým impulsem a zájmem v oblasti vzdělávání. Doktorandi v této místnosti mi určitě rozumí. Není to snadné a je nezbytná komunikace mezi výzkumníky na jedné straně a praktiky na straně druhé. Je nutné se pravidelně setkávat ve vědecké komunitě. Přesně tak, jak to děláte vy tady na této mezinárodní vědecké konferenci na téma „*Teorie a praxe hudební výchovy*“. EAS se také zabývá vztahem teorie a praxe. Především na každoročních EAS konferencích, v různých prezentacích a diskusích. Tato otázka se vyskytuje i v rámci jednotlivých projektů jako je například již zmíněná „*hudebně-vzdělávací síť MeNet*“, a také má své místo nejen v ročním EAS sborníku, ale i v cílových skupinách a zvláštních EAS publikacích. Jedinečný význam v tomto smyslu mají iniciativy EAS, do kterých se zapojují mladí kolegové, zejména studenti, kteří diskutují o těchto otázkách. V rámci každoročních konferencí se pravidelně konají studentská a doktorandská fóra.

EAS se již určitou dobu snaží prosadit do popředí svého zájmu konkrétní výzkumná témata a přístupy. Zahrnují otázku, zda a do jaké míry kolegové působící v hudebně-výchovné praxi mohou zároveň působit i jako výzkumníci či být přímo zapojeni do výzkumných procesů. Jde o výzkumné přístupy, které nazýváme praktickým výzkumem, participativním praktickým výzkumem, vzdělávacím výzkumem, výzkumem orientovaným na vývoj v oblasti vzdělávání, výzkumem propojeným s praxí atp. V podstatě se jedná o hledání odpovědi na otázku, jak se praxe může propojit s vědeckými výzkumnými metodami zapojením samotných praktiků, aby to vedlo k renomovanému výzkumu, a aby na druhé straně proces a výsledky výzkumu skutečně vycházely z praxe. EAS konference, uskutečněná před dvěma lety se zabývala těmito otázkami velmi intenzivně. Téma konference i sborníku bylo: „*Reflektivní učitel hudby*“. Když si prohlédnete předchozí témata EAS konferencí, je patrné, že všeobecná vzdělávací tematika má přednost. Uvedu několik příkladů: „*Vývoj osobnosti*“, „*Přechod z výuky k vzdělávání*“, „*Celoživotní vývoj*“, „*Na dobrém počátku všechno záleží*“, „*Reflektivní učitel hudby*“, „*Na každém žákovi nám záleží*“ atd. Na

druhé straně je tam poměrně málo hudebních či uměleckých témat jako jsou například *“Estetická výchova v dnešní době”*, *“Řemeslo a umění”* či *“Otevřené uši- otevřená mysl”*, *„Poslech a porozumění hudbě”*. Zdá se mi, že na konferencích vědecké prezentace spíše pocházejí z oblasti všeobecného vzdělávání a že hudba je většinou obsahem praktických workshopů. Hudební výchova jako věda prosperuje z vývoje referenčních věd a je zřejmé, že výzkum v oblasti pedagogiky je pro nás obzvláště relevantní. Ale nemohli bychom také, a to ještě více než jsme dosud dělali, mít prospěch z hudebních věd jako jsou dějiny hudby, hudební analýza, hudební sociologie, hudební psychologie, etnomuzikologie atd.? Co si o tom myslíte vy? Jsem velice rád, že jsem dnes hostem vaší Mezinárodní konference. Přeji vám, a také nám všem, aby tato konference byla plodná a úspěšná.

Děkuji vám za pozornost!

Univ.Prof. Mag.art. Dr.phil. Franz Niermann (Rakousko)

Universität für Musik und darstellende Kunst Wien,

Institut für Musikpädagogik

niermann@mdw.ac.at

odborný překlad článku:

MgA. Ena Stevanovic, Ph.D. (BH)